

ODCHOD

V PRŮBĚHU ÚTOČNÉ OPERACE

Jedním ze způsobů narůstání úsilí na směru hlavního úderu v rámci útočné operace armády je kromě použití jaderných zbraní a druhých sledů i **zasazení prvosledové divize z pasivního úseku tronty**.

Tohoto manévru použilo velení Sovětské armády dosti často v průběhu Velké vlastenecké války. Připomeňme si některé příklady z bojů 38. armády o Dukelský průsmyk.

„Vojska 1. čs. sboru spolu se sovětskými svazky rozvíjela útok směrem jihozápadním a v těžkých, vyčerpávajících bojích v obtížném horském terénu se probíjela do 26. 9. až k potoku Hyrova a do byla osadu Hyrova. Dalším úkolem 1. čs. armádního sboru bylo v součinnosti se 14. gardovou divizí vpravo a 140. střeleckou divizí vlevo prolomit příčné postavení nepřítele na hřebetě kóty 538 BOREK, trig. 696 Dania, kóta 557, kóta 546, dosáhnout řeky Wisloky a zmocnit se prostoru Myscova a kóty 585 Toczko. Vojskům 38. armády se nepodařilo rozšířit průlom dále na západ. Hlavní příčinou, proč byl zastaven postup vojsk, bylo však to, že nepřítel zasadil v tomto prostoru další svěží síly, svěží 1. lyžařskou divizi, přesunutou ze západní Evropy.

V ranních hodinách 26. září bylo 1. čs. armádnímu sboru nařízeno, aby se po vystřídání 14. gardovou divizí přesunul do prostoru jižně Trzciana a zde se připravil k útoku ve směru Týlava, Barwinek.“ (Viz kniha Dukelsko-prešovská operace, NV 1957, str. 60.)

K dalšímu přeskupení 1. čs. armádního sboru došlo na směru trig. 706 Studený wierch, Krajná Porúbka, Nižný Komárník. Cituji:

„Zatím co 1. čs. armádní sbor bojoval o proniknutí na československé území podél silnice k Dukelskému průsmyku, podařilo se pravému sousedu (241. střelecké divizi) prolomit nepřátelskou obranu západně Dukelského průsmyku v lesním masívu Studený wierch a vkročit v prostoru Krajná Porúbka, Šarbov na československé území.

Velitel 38. armády využil ihned úspěchu 241. střelecké divize k tomu, aby vyvrátil obranu Dukelského průsmyku útokem do boku a týlu nepřátelských jednotek bránících průsmyk. Proto přeskupil na tento směr také 1. čs. armádní sbor s úkolem útočit spolu s 241. střeleckou divizí na směru Krajná Porúbka, Krajná Bystrá, Nižný Komárník a tak si otevřít cestu k dalšímu postupu.

V důsledku tohoto rozhodnutí bylo v odpoledních hodinách 1. října nařízeno 1. čs. armádnímu sboru zastavit další útoky podél dukelské silnice a **přesunout se** po vystřídání 359. střeleckou divizí do prostoru trig. 706 Studený wierch a trig. 583.

V průběhu 2. října provedla vojska... přesun do nového prostoru, kde byla **bez odpočinku ihned zasazena do nových bojů**.“ (Viz str. 75 tamtéž.)

Podobné opatření popisují autoři knihy na straně 77. Cituji:

„V tuto dobu se pravý soused [241. střelecká divize] probojoval v těžkých bojích na jižní okraj lesa severně Vyšné Písané, levý soused [259. střelecká divize] pronikl k sedlu a vyšel až do přímé blízkosti československých hranic; byl však prudkými nepřátelskými protiztečemi zatlačen do východiště ke zteči. Proniknutí sovětských vojsk do prostoru Vyšné Písané dávalo sovětskému velení možnost otevřít si cestu z Karpat na nejkratší a poměrně nejschůdnějším směru Vyšná Písaná, Paišová, Svidník. Tento směr vycházel přímo do týlu německé obrany na hlavní dukelské komunikaci.

Nepřítel zřejmě odhadl nebezpečí, že mu hrozilo z tohoto směru, začal urychleně stahovat na levé křídlo své síly, hlavně dělostřelectvo, čímž značně zeslabil svou obranu v prostoru Dukelského průsmyku.

V této situaci velitel 38. armády, předpokládaje, že po odlákání německých sil z přímé obrany Dukelského průsmyku bude postup unavených a bojem vyčerpaných vojsk na směru Tylawa, Vyšný Komárník snazší, **přeskupil** znovu 1. čs. armádní sbor po dvoudenních bojích v prostoru Krajná Porubka, Šarbov zpět k dukelské komunikaci s úkolem dobýt průsmyk čelním útokem.

Do rána 4. října vystřídala vojska 1. čs. armádního sboru sovětská vojska v prostoru Barwinek, jižní okraje lesa Kiczurka, osada Zydranova a dokončila přípravy ke zteči. Po dělostřelecké přípravě zteče, která umlčela nepřátelské odpory na bezesjenných výšinách, vyrazila vojska ke zteči.

Charakter soudobých operací, vedených jak s použitím, tak i bez použití jaderných zbraní, bude vytvářet dostatek podmínek k uskutečnění tohoto složitého manévru. Při jeho realizaci musí velitel a štáb armády (divize) předvídat, hluboce analyzovat operační a taktickou situaci a tvůrčím způsobem uplatnit zásady operačního umění i taktiky v praxi.

Naše řády se tohoto problému dotýkají jen okrajově. Předpis Vševojsk-1-1 hlava 11 pojednává o **vyjití prvosledové divize z boje**, ale jen v souvislosti s odchodem, který charakterizuje jako obranný boj, což je správné.

Předpis Oper-1-1 již tak kategoricky neváže tuto činnost na obranu, jak to vyplývá z článku 357 str. 135, kde se kromě jiného uvádí, že „příčinou odchodu může být“ ... i „zkrácení linie fronty a uvolnění sil pro činnost na důležitých směrech...“. Z dalšího znění: „Odchod lze **někdy** připustit i za útoku...“ vyplývá, že tohoto manévru můžeme použít i v průběhu útočné operace armády. Nebude výjimkou, že

některé prvosledové svazky budou útočit, některý svazek musí pod vlivem činnosti nepřítelů a nebo vzhledem k vlastním bojeschopnosti přejít do obrany a nebo (jako v našem případě) odejít s cílem, jak uvádí dále Oper-1-1 čl. 357: „provést manévru pro uvolnění sil z vedlejších směrů na důležitéjší“.

Činnost velitelů, štábů i vojsk můžeme tedy v některých případech teoreticky odvodit od znění článků citovaných předpisů přesto, že upřesňují především vedení obranné operace (boje). V zásadě:

1. Pro velitele, štáb a útvary divize tato činnost bude mít charakter odchodu, a to formou „vyjití vojsk z boje“.

2. Pro velitele a štáb armády to bude jeden z manévru, uskutečněný v průběhu útočné operace.

Vyvést prvosledovou divizi z pasivního úseku fronty mimo boj v průběhu útočné operace armády s cílem znovu ji zasadit na směru hlavního úderu armády můžeme **jen za určitých podmínek**:

— je-li výhodná operační a taktická situace v daném prostoru bojové činnosti divize i v pásmu útoku armády:

a) nepřítel ztratil iniciativu, nemá možnost zaktivizovat jednotky v dotyku a přejít od obranné k útočné činnosti, především nemá volný druhý sled,

b) prvosledová armáda rozvíjí útok prvosledovými divizemi na směru hlavního úderu, ale k zabezpečení dalšího narůstání úsilí na směru hlavního úderu nemá volných sil,

— je-li vyvedení z boje a opětovné zasazení divize na jiném směru výhodnější než pokračování v útoku v původním směru (prostoru) a případné obklíčení protistojících sil nepřítelů v součinnosti se sousedy;

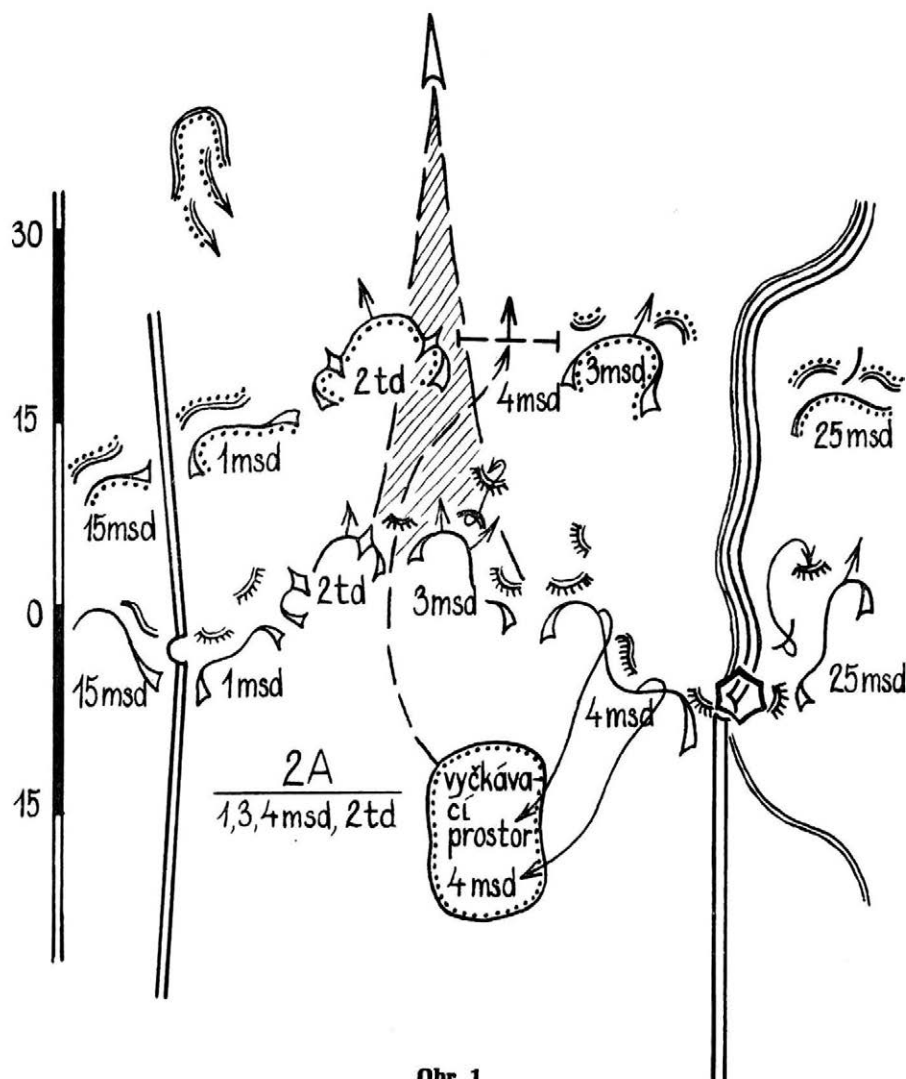
— když sousední svazky (svazy) úspěšně postupují a svou aktivní činností vytvářejí podmínky k uskutečnění manévru;

— když manévru prvosledovou divizí nenaruší součinnost se sousedem a podstatně neovlivní kvantitativní i kvalitativní poměr sil mezi prvosledovými jednotkami vlastní operační sestavy a sestavy nepřítelů;

— je-li divize bojeschopná a může uskutečnit plánovaný složitý manévru;

— jsou-li k rozhodnému přesunu [tj. vyvedení, soustředění a opětovnému zasazení] v zájmovém týlovém, prostoru armády reálné podmínky.

Dále tehdy, útočí-li v terénu, který není vhodný pro použití její organické bojové techniky, nebo je-li terén na směru postupu zamořen vysokou dávkou radiace, popř. přehrazen jadernými nebo jinými zátarasy.

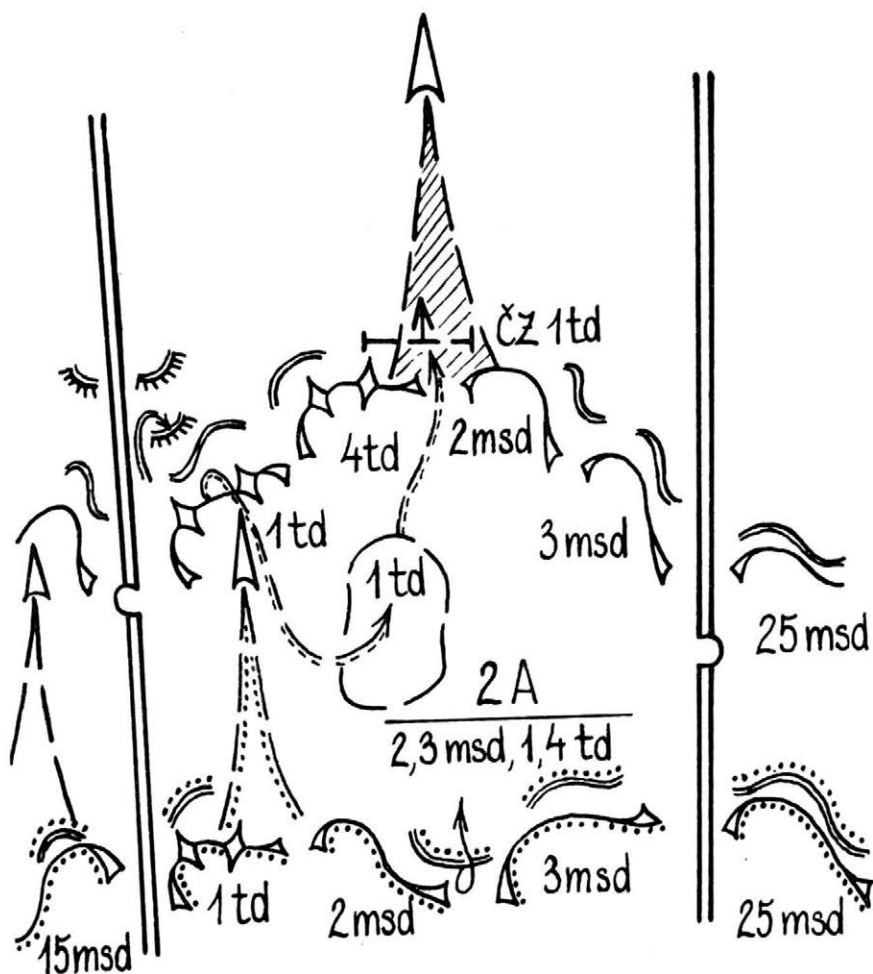

Obr. 1

Podmínky se budou vytvářet především při vedení operace v členitém terénu, zvláště v horském a zalesněném, a také při změně směru hlavního úderu armády — viz obr. 1 a 2.

K realizaci manévru opravňuje i skutečnost, že prvosledové divize armády při plnění stanoveného úkolu nemohou se vázat bojem s houževnatě se bránícími odpory nepřítele. Proto je obcházejí. Zaváží-li se do boje, pak se odpoutají.

Považuji za vhodné objasnit, co rozumíme pod pojmem pasivní úsek [směr] v útočném pásmu prvosledové armády. Je to takový úsek, na kterém nevedeme směr hlavního nebo dalšího úderu. Vedení bojové činnosti v tomto úseku neovlivňuje splnění hlavního bojového [operačního] úkolu. Prvosledová divize, která působí na pasivním směru, bude většinou působit na boku operační sestavy armády. Její činnost bezprostředně neovlivňuje taktickou

Obr. 2

nebo palébnou součinnost se sousedem. Sousední jednotku dělí horský nebo lesní masív, nebo jiná přírodní překážka, např. řeka apod.

Celý manévř můžeme rozdělit podle charakteru bojové činnosti na několik rozdílných částí:

1. Vyjítí prvosledové divize z boje a soustředění ve vyčkávacím prostoru.
2. Činnost ve vyčkávacím prostoru.
3. Přesun z vyčkávacího prostoru na

čáru zasazení k rozvíjení útoku na směr hlavního úderu armády.

Prvosledová divize může vyjít z boje v průběhu útočné operace armády za různé taktické situace v útočném pásmu divize:

- a) prvosledová divize bude v dotyku s aktivním nepřítelem, který však v důsledku celkově nevýhodné situace přešel do obrany a nebo přechází v pásmu útoku prvosledové armády k boji na zdrženou;

b) prvosledová divize je v dotyku se slabšími jednotkami nepřítele, které opírají obranu v pásmu útoku divize o terénní překážky. Terén je těžko schůdný nebo neprostupný (např. bažiny, zátarasy, rozsáhlé požáry apod.).

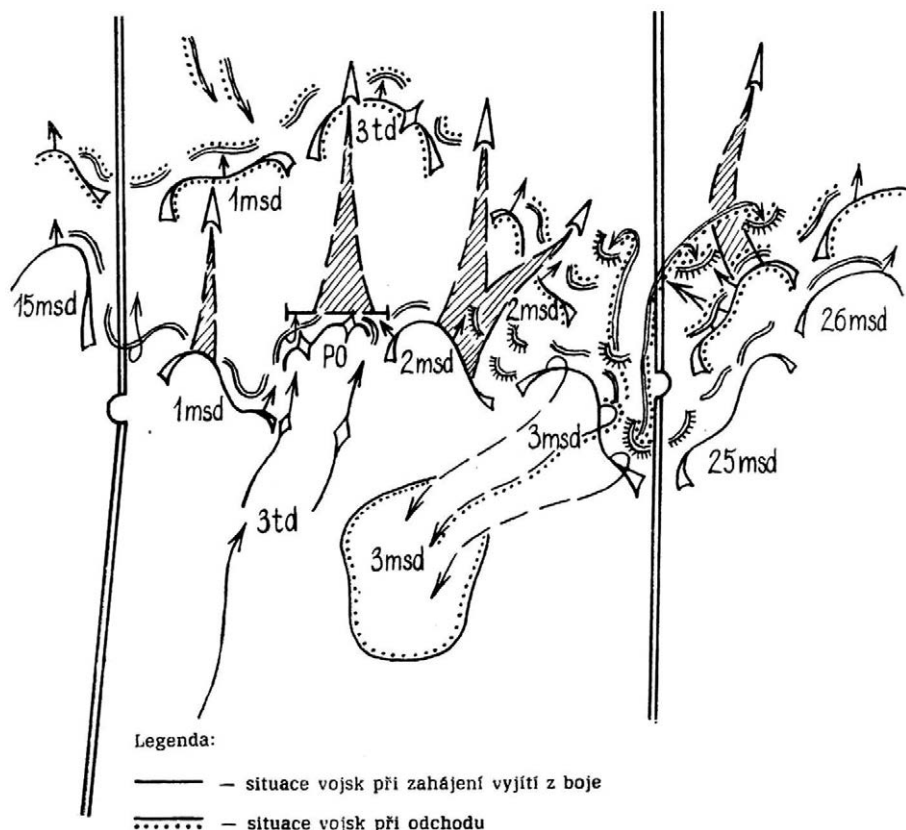
Z toho nám vyplyne závěr, jakými způsoby vyvést divizi z boje.

Ve Velké vlastenecké válce byl např. 1. čs. armádní sbor při vyvádění z boje většinou vystřídán jinou prvosledovou divizí. V soudobých podmínkách budeme tento manévry vzhledem k nepřetržitému nebezpečí použití jaderných zbraní a zvláště při vedení operace s jejich použitím realizovat jen zřídka.

Pokud jde o přímý dotyk s nepřítelem, může být celý manévry **zahájen odchodem, a to formou „vyjítí vojsk z boje“**, ve smyslu Vševojsk-1-1 a Oper-1-1. Zde budou ovšem

určité zvláštnosti, které jsou dány tím, že se **vyjítí z boje uskutečňuje v průběhu útočné operace**, kdy sice má prvosledová armáda na směr hlavního úderu rozhodující převahu, ale k dalšímu zabezpečení tempa a nepřetržitosti narůstání úsilí v průběhu operace je třeba vytvořit nové síly a prostředky.

K zabezpečení této činnosti určujeme v prvním sledu divize minimální síly. Vycházíme z faktu, že vyjítí probíhá nejpravděpodobněji v prostoru, do kterého nepřítelem nemůže útočit, protože jeho hlavní úsilí je soustředěno na jiný směr, a i tam má charakter obrany. Dále z toho, že především aktivní bojová činnost vlastních prvosledových divizí i sousedních svazků (svazů) a tempo operace vytvářejí podmínky k realizaci tohoto manévru — viz **obr. 3**.

Obr. 3

Divize odchází z boje zásadně v noci nebo za ztížené viditelnosti, po úderch letectva a dělostřelectva, popř. i jaderných zbraní na uskupení nepřítele, které nejvíce ohrožuje vlastní vojska. Uskupení vojsk k odchodu se tvoří podle situace a především se zřetelem ke zvolené vzdálenosti vyčkávacího prostoru i ke stavu sil a prostředků.

Vyjítí zahajujeme tehdy, až zadní voj (motostřelecký nebo tankový pluk), většinou současný druhý sled divize, zaujme určený prostor nebo čáru ve vyčkávacím prostoru, nejvýhodněji v hloubce 15 až 20 km, a dělostřelectvo divize po přeskupení může plnit palebné úkoly. Prvosledové prapory vyčlení síly k ochraně a zahájí odchod tak, že čtyři soustředí se s využitím terénu do četových a pak do rotních proudů (ve vzdálenosti 3–4 km od čáry dotyku), později do praporečnických (ve vzdálenosti 5–7 km), výjimečně do plukovních proudů a po přesunu po určených komunikacích se rozmístí ve vyčkávacím prostoru. Jednotky ochrany svou aktivní předchozí činností znemožňují nepříтели zjistit činnost hlavních sil divize. Odejdou tehdy, až hlavní síly přejdou čáru, kterou je připraven bránit zadní voj a nebo v době, kdy nepřítel v důsledku celkového vývoje na frontě je vázán bojem sousedních divizí. K umožnění odchodu musí totiž pravý i levý sousední svazek působit palbou i pohybem především do týlu bojové sestavy nepřítele, který je v dotyku s danou divizí (viz obr. 3). Doba odchodu jednotek ochrany bude záviset na rozhodnutí velitele, který řídí vyjítí z boje.

Jednotky divize při vyjítí z boje využívají větší množství pochodových os ke zkrácení hloubky pochodových proudů, čímž zrychlují i vlastní přesun. Postup při vyjítí může být takový, že nejdříve jsou vyváděny týly, pak druhý sled divize, zálohy, dělostřelectvo a poslední prvosledové jednotky. Má-li divize v prvním sledu tři pluky (viz obr. 4), můžeme např. nejdříve vyvádět 1. a 3. msp. a teprve po jejich vyvedení 2. msp. V další variantě mohou např. odcházet všechny najednou. Podle situace na frontě mohou hlavní síly divize odcházet bez rozvinování vojsk na určených čarách, tzn., že postupují v pochodových prouděch pod ochranou jednotek ochrany a nebo bojovat na těchto čarách v případě, že nepřítel bude aktivní a vojska, vyčleněná k ochraně, nemohou udržet obsazené čáry (prostory). Nebo tehdy, když je třeba získat čas. K tomu může přinutit i situace, která se vytvořila na bocích bojové sestavy divize. Vyjítí může být organizované formou vzájemného

překračování, ovšem v počtu, nutném podle činnosti a situace nepřítel.

Vyjítí kryjí jednotky ochrany, jejichž síla se řídí podle konkrétní taktické situace. Bude vhodné do těchto jednotek vyčlenit četou OT nebo tankovou četou, a to od každého prvosledového praporu. Jednotky ochrany vedou předchozí bojovou činnost, udržují těsný styk s nepřitelem a zabraňují mu vést aktivní průzkum. Zadní voj divize bude mít za úkol chránit odchod hlavních sil divize i zaujetí vyčkávacího prostoru a v dalším pak podle nutnosti chránit bok operační sestavy divize (armády).

Ve vyčkávacím prostoru zaujímá divize bojovou sestavu s ohledem na předpokládanou další bojovou činnost. Zde probíhá doplňování materiálu a ošetřování bojové techniky. Je vhodné volit vyčkávací prostor co nejbližší od čáry dotyku jednotek, ale ne ve vzdálenosti menší než 15 km. Při odchodu budou prvosledové jednotky vzhledem k tempu operace dále postupovat a tak bychom zbytečně prodlužovali délku přesunu divize při jejím zasazení v průběhu operace.

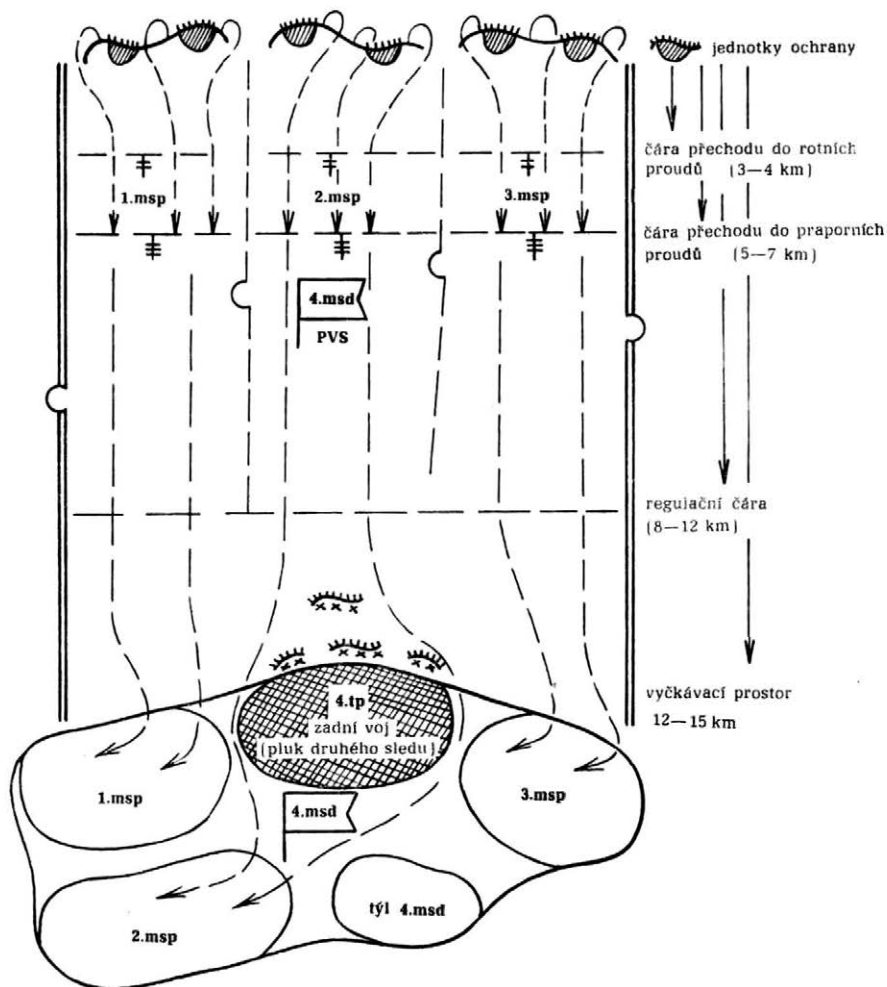
K opětovnému zasazení divize od obdržení úkolu k vyjítí může dojít za 14 až 24 hodin při předpokládaném tempu operace 45 km za den a při této časové kalkulaci (viz tabulku 1):

V té době může být čára dotyku prvosledových divizí vzhledem k tempu operace vzdálena od vyčkávacího prostoru 30 až 45 km. Tedy divize může být vzhledem k této vzdálenosti zasazena za další 4 až 6 hodin.

Zabezpečení bojové činnosti bude řešit v plném rozsahu všechna jeho opatření s důrazem na průzkum, radioelektronický boj, ženijní zabezpečení a maskování.

Úkolem průzkumu bude sledovat činnost protistojícího nepřítele, sílu, složení a ráz jeho činnosti, zvláště pohyb jeho druhých sledů, rozmístění raketového vojska a velitelských stanovišť. Průzkumné skupiny divize a podle hloubky působení i pluků při odchodu zůstávají v sestavě nepřítele a jsou podřízeny jiným prvosledovým svazkům. Divize při zasazení musí dostat jiné průzkumné síly a prostředky, a nebo podle možnosti vejdu opět do její podřízenosti.

Radioelektronický boj bude především zaměřen na zabezpečení nepřetržitého vedení a nerušený provoz vlastních radioelektronických prostředků, dále pak na rušení radioelektronických prostředků nepřítele s cílem znemožnit jím zjistit odchod divize a její soustřeďování v novém prostoru i na dezinformaci.

Obr. 4

Opatření **ženijního zabezpečení** budou realizovat motostřelecké i tankové jednotky divize a budou mít charakter zatarasování před vlastní bojovou sestavou. Ženijní jednotky budou zatarasovávat v mezích a na bocích bojové sestavy divize a budou upravovat cesty odchodu jednotek. Zvláštní úlohu budou mít odřady zabezpečení pohybu jak divizní, tak i plukovní.

Maskování bude jedním z rozhodujících opatření, které zabezpečí utajení odchodu a zaujetí vyčkávacího prostoru. Nepůjde jen

o manuální maskování, ale musí jít o konkrétnější opatření ve spojení, maskování pohybu vojsk, palby apod. Rozsáhlá opatření musí být řešena v oblasti radioelektronického boje, a to nejen péčí divize, ale i armády.

Zaujetí vyčkávacího prostoru se neobejde bez důkladné organizace pořádkové služby, kterou bude muset vyčlenit pluk druhého sledu divize a zabezpečit jí osy přesunu od čáry praporečnických proudů až po regulační čáru. Z regulační čáry si orga-

Tabulka 1

Opatření		Doba (h)
zplánování úkolu na štábu divize a proniknutí úkolů k jednotkám		3—5
vyjítí z boje a zaujetí vyčkávacího prostoru ve vzdálenosti 15–20 km od předního okraje		5 ¹ / ₂ —7 ¹ / ₂
	vyvedení do četových proudů 1 h	
	vyvedení do rotních proudů 1/2 h	
	vyvedení do praporečních proudů 1/2—1 h	
	vyvedení do plukovních proudů 1—1 ¹ / ₂ h	
	zaujetí vyčkávacího prostoru 2 ¹ / ₂ —3 ¹ / ₂ h	
materiální doplnění a zplánování úkolu na štábu divize		4—6

nizují pluky pořádkovou službu vlastními prostředky.

K práci velitele a štábu divize chci připomenout, že rozhodnutí k vyjítí z boje a zaujetí vyčkávacího prostoru budou řešit společně. Činnost velitele a štábu divize se může řídit ustanovením předpisu Vševojsk-1-1 čl. 508 a 536, které upřesňují odchod a zaujetí vyčkávacího prostoru. Ve vyčkávacím prostoru zplánuje štáb další činnost divize, tj. přesun na čáru zasazení a vedení dalšího útoku.

Celé opatření bude klást velké požadavky na nepřetržitou **organizaci součinnosti**. Jejím cílem musí být sladit činnost všech prvků bojové sestavy, ale i sousedních divizí a palebných prostředků armády především ve dvou variantách: kdy je nepřítel aktivní a v druhé, kdy prvosledová divize je v dotyku se slabými jednotkami nepřítel.

Při organizaci součinnosti můžeme probrat dvě základní období:

1. Vyjítí vojsk z boje a jejich činnost až po zaujetí vyčkávacího prostoru.

2. Činnost ve vyčkávacím prostoru.

V prvním období můžeme řešit především vyčlenění jednotek ochrany, vyvedení týlových jednotek, zaujetí určeného prostoru zadním vojem (druhosledovým plukem) ve vyčkávacím prostoru, vyvedení hlavních sil divize, odchod jednotek ochrany. V každém období řešíme činnost pravého i levého souseda, činnost vojsk PVO, raketového vojska dělostřelectva, letectva, činnost ostatních druhů vojsk a míst velení. Součinnost organizuje jak velitel armády ke sladění činnosti druhů vojsk armády k zabezpečení vyjítí prvosledové divize, tak velitel divize ke sladění činnosti všech prvků bojové sestavy divize.

Vyjítí z boje prvosledové divize může řídit velitel divize z PVS divize. VS divize by mělo řídit zaujetí vyčkávacího prostoru, popř. po jeho zaujetí na VS ve vyčkávacím prostoru zahájit práci na zplánování další činnosti divize.